

Ajánlások az egyetemi könyvtárak elhelyezésének javítására

Az *Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma* (EKK) 1994. december 13–14-én Debrecenben szemináriumot tartott a fenti témában, és az alábbiakban fogalmazta meg állásfoglalását és ajánlásait.

1. A felsőoktatási könyvtárak épületadottságait elemző felmérésekkel alátámasztva megállapítható:

- a) A ma működő egyetemek közül csak négy egyetem számára épült önálló könyvtár, beleértve az ELTE Könyvtára múlt századi építését is. Az európai egyetemi könyvtári építkezések az 1960-as, 1970-es években mentek végbe, így több évtizedes nagy léptékű lemaradásuk felszámolása erőteljes fejlesztési programmal valósítható csak meg.
- b) A felsőoktatás könyvtáráépületei többnyire alkalmatlanok a könyvtári funkciók ellátására, túlszűfoltak, korszerűtlenek, továbbá nem képesek sem az olvasók, sem az új technika ergonomiai szempontoknak is megfelelő befogadására.
- c) Az épületellátottság elégtelensége miatt a felsőoktatási könyvtári rendszer döntően zártpolcos (a könyvtári állománynak csak kb. 5%-a férhető hozzá szabadpolcos elrendezésben, a fejlett országokban ez az arány 80–95% között van).
- d) A művelődési tárca 1984-ben kiadott irányelvei szerint a beiratkozott hallgatók 10%-ának kellene olvasóhelyet biztosítani – az egyetemi könyvtárak e normatívának ma sem felelnek meg (a jelenlegi hiány kb. 2000 olvasói ülőhely).

2. A felsőoktatás-fejlesztési törvénytervezet most folyó koncepcionális munkálatai már jelzik a könyvtárakkal és szolgáltatásaikkal szembeni igényeket, a könyvtári és információs ellátást európai színvonalon biztosító fejlesztési törekvéseket.

A felsőoktatási könyvtári infrastruktúrával szemben növekvő követelményeket támaszt:

- a hallgatói létszám növekedése,
- a képzési formák és rendszerek átalakulása (távoktatás, nyitott képzés, a felnőttek folyamatos képzése, felsőfokú előképzés, felsőfokú szakképzés, áthallgatás, átjárhatóság, kreditrendszer stb.),
- az önálló tanulmányi munka erősítése,
- a kötelező óraszám csökkentése,
- a tudományos kutatómunkára való felkészítés,
- a PHD programok beindulása.

3. A könyvtárak működési feltételei közül ezúttal csak az elhelyezés, az épületadottságok területén

adódó legfontosabb feladatokra, kívánatos fejlesztési célokra hívjuk fel a fenntartók és a főhatóság figyelmét.

- a) Az oktatást-kutatást közvetlenül támogató és befolyásoló könyvtári infrastruktúra fejlesztését a *könyvtári funkcióknak megfelelően épített vagy átépített épületekkel* kell megvalósítani a felsőoktatási épületek rekonstrukciója, illetve új beruházások tervezése és megvalósítása során.
- b) Az ezredfordulóig, illetve azt követően a hallgatói létszámmal, illetve annak változtatásával arányosan, az európai normatívákat megközelítően kell *növelni az olvasói férőhelyeket*, így javítva az oktatás-kutatás könyvtári ellátását. (Jelenleg 1:6 a könyvtári férőhely:hallgató arány a BLA ajánlásai szerint.)
- c) A könyvtárak rekonstrukciója, új könyvtárak építése során el kell érni, hogy növekedjék a *szabadpolcos olvasóterek* területe; a *raktári teretek* bővítésével és *nyitottá tételével* a dokumentumállomány minél nagyobb része közvetlenül váljék hozzáférhetővé.
- d) Kívánatos az egy olvasói ülőhelyre jutó terület növelése az önálló tanulmányi munka minőségi feltételeinek biztosítása érdekében. (Szabadpolcos olvasóteremben egy ülőhelyhez 10 m² az ajánlott terület.)

4. Az EKK szükségesnek tartja, hogy a fenntartók a könyvtáráépületre vonatkozó bővítési igényeiket a felsőoktatás fejlesztési programjában intézményenként határozzák meg. Az EKK előzetes becslései szerint 60–70 000 m²-nyi bővítésre van igény.

A tanácskozáson megállapított igények meszesemenően visszafogottak. A könyvtárak vezetői tisztában vannak a gazdasági, pénzügyi lehetőségek korlátaival; jól tudják valamennyien, hogy a növekvő hallgatói létszám fogadásához tanulmányi épületeket, kollégiumokat kell építeni; ugyanakkor vállalják azt a szakmai felelősséget is, amely rájuk hárul a könyvtári és információs szolgáltató-képesség fenntartása és fejlesztése terén.

Az EKK úgy véli, hogy a felsőoktatás fejlesztési programja csak akkor lehet eredményes és hatékony, a hazai felsőoktatás csak úgy zárkozhat fel az európai színvonalhoz, ha korszerű könyvtári infrastruktúra támogatja.

Huszár Ernőné
(Az EKK elnöke)

Az egyetemek névbetűinek feloldása

1. **ÁOTE** – Állatorvostudományi Egyetem, Budapest, 1787
2. **BKE** – Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, 1948
3. **BME** – Budapesti Műszaki Egyetem, 1846 (1782)
4. **DATE** – Debreceni Agrártudományi Egyetem, 1868
5. **DOTE** – Debreceni Orvostudományi Egyetem, 1918
6. **ELTE** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, 1635
7. **EFE** – Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron, 1808
8. **GATE** – Gödöllői Agrártudományi Egyetem, 1945
9. **HETE** – Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem, 1987 (1910)
10. **JPTE** – Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1922
11. **JATE** – József Attila Tudományegyetem, Szeged, 1921 (1872)
12. **KÉE** – Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem, 1853
13. **KLTE** – Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen, 1912
14. **LFZF** – Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, 1857
15. **MIF** – Magyar Iparművészeti Főiskola, 1880
16. **MKF** – Magyar Képzőművészeti Főiskola, 1871
17. **MTE** – Magyar Testnevelési Egyetem, 1975 (1925)
18. **ME** – Miskolci Egyetem, 1735
19. **PATE** – Pannon Agrártudományi Egyetem, Keszthely, 1797
20. **POTE** – Pécsi Orvostudományi Egyetem, 1923
21. **SOTE** – Semmelweis Orvostudományi Egyetem, 1769
22. **SZOTE** – Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem, Szeged 1921 (1872)
23. **SZFF** – Színház- és Filmművészeti Főiskola, 1865
24. **VE** – Veszprémi Egyetem, 1949
25. **ZMKA** – Zrínyi Miklós Katonai Akadémia